

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

www.humak.fi

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Mä jään tänne auttamaan

Maahanmuuttajat vapaaehtoisina kohtaamispaikka Mikserissä

Ilkka Moskari

www.humak.fi

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

www.humak.fi

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

11 / 2016

www.humak.fi

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Ilkka Moskari	Sivumäärä 34 ja 1 liitesivu
Työn nimi Mä jäin tänne auttamaan – maahanmuuttajat vapaaehtoisina kohtaamispaikka Mikserissä	
Ohjaava(t) opettaja(t) Kimmo Lind, Tarja Jukkala	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Toivola-Luotolan Setlementti ry, Johannan Axelsson	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyössäni selvitin tilaajaorganisaatiossa toimivien vapaaehtoisten motiiveja ja heidän kokemaansa antia sekä vapaaehtoistoiminnan vaikutusta heidän kotoutumiselleen ja kehityskohteita vapaaehtoistoimintaa ajatellen. Työn tilaajaorganisaationa toimi Toivola-Luotolan Setlementti ry ja sen alaisuudessa toimiva kohtaamispaikka Mikseri. Opinnäytetyöni tavoitteena oli kehittää Mikserin vapaaehtoistoimintaa etenkin maahanmuuttajataustaisia toimijoita ajatellen.</p> <p>Tutkimukseni toteutin teemahaastatteluja hyödyntäen, joihin osallistui viisi Mikserin aktiivista vapaaehtoistyöntekijää. Tutkimustuloksista löytyi paljon yhteneväisyyksiä kantaväestöön, ja vaikutuksia vapaaehtoisten kotoutumista sekä työelämään sijoittumista nähden.</p> <p>Opinnäytetyöni on tärkeä ammattialalle, sillä monikulttuurisuus, maahanmuutto ja kotoutumisen edistäminen ovat merkittävässä asemassa yhteisöpedagogin ammattialalla.</p> <p>Opinnäytetyöstäni on merkittävää hyötyä tilaajaorganisaation toiminnan kehittämiseksi. Sitä voivat hyödyntää myös muut maahanmuuttajien ja vapaaehtoistyön parissa toimivat organisaatiot sekä näiden yhteistyökumppanit.</p>	
Asiasanat monikulttuurisuus, maahanmuutto, kotoutuminen, vapaaehtoistyö, kansalaistoiminta	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Ilkka Moskari	Number of Pages 34 and 1 attachment page
Title I stayed here to help – immigrants as volunteers in meeting place Mikseri	
Supervisor(s) Kimmo Lind, Tarja Jukkala	
Subscriber and/or Mentor Toivola-Luotola's Settlement ry, Johanna Axelsson	
Abstract <p>In my thesis I examined motives of client organization's volunteers and what they get from volunteering. I also explored impacts of volunteering to their integrations and looked development targets for voluntary activities especially keeping immigrant actors in mind.</p> <p>I carried out my research using theme interviews with the participation of five active volunteers of Mikseri. From study results found a lot of similarities between immigrants and native population and impact for the integration of volunteers, as well as for placement of world of work.</p> <p>My thesis is important to professional sector because multiculturalism, immigrations and promoting integration are in significant role of Community Educator's professional field.</p> <p>My thesis is significant for the development of client organization's voluntary activities. It can be used by organizations dealing with immigrants or voluntary work and also by their partners.</p>	
Keywords multiculturalism, immigration, integration, volunteer work	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 TAUSTAORGANISAATIO	4
3 KANSALAISTOIMINTA	5
3.1 Järjestöt kansalaistoiminnan mahdollistajina	6
3.2 Vapaaehtoistoiminta osana kansalaistoimintaa	7
3.3 Vapaaehtoistoiminnan arvoja ja motiiveja	9
4 MAAHANMUUTTO	10
4.1 Maahanmuutto Suomessa	10
4.2 Kotoutuminen	12
4.3 Maahanmuuttajat työelämässä	13
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	13
5.1 Tutkimusmenetelmä	14
5.2 Tulosten analysointi ja tutkimusetiikka	15
5.3 Tutkittavina olleet henkilöt	16
6 TUTKIMUSTULOKSET	16
6.1 Vapaaehtoistyön motiivit ja anti	17
6.2 Vapaaehtoistyön vaikutukset kotoutumiselle	18
6.3 Haastateltavien ajatuksia vapaaehtoistoiminnan kehittämiseksi	19
7 POHDINTAA JA KEHITTÄMISIDEOITA	20
7.1 Tulokset suhteessa teoriaan ja aiempiin tutkimuksiin	20
7.2 Nykytilanne ja kehitysideoita	21
7.3 Tutkimuksen onnistuminen, luotettavuus ja hyödynnettävyys	22
LÄHTEET	24
LIITTEET	26

1 JOHDANTO

Uuteen maahan muuttaessaan ihminen monesti kokee jonkinlaista turvattomuuden tunnetta ja etsii omaa paikkaansa yhteiskunnassa. Ystävät ja perhe ovat mahdollisesti jääneet entiseen kotimaahan ja uusien verkostojen luominen oudossa ympäristössä saattaa tuntua vaikealta tai ajoittain jopa mahdottomalta. Myös ennen käytössä olleet taidot eivät välttämättä pääse näkyviin uuteen maahan muuttaessa, sillä edessä on usein vuosien mittainen kotoutumisprosessi ja kielen opiskelu ennen kuin maahanmuuttaja pääsee kiinnittymään työelämään. Lähes kaikkiin näihin ratkaisu saattaa joidenkin yksilöiden kohdalla löytyä vapaaehtoistyöstä ja erilaisista järjestöistä, jotka mahdollistavat sen tekemisen.

Toteutin opinnäytetyöni syksyllä 2016, monikulttuurisessa kohtaamispaikka Mikserissä, jossa tarjotaan erilaisia palveluita maahanmuuttajille tarkoituksena edistää heidän kotoutumistaan Suomeen. Opinnäytetyöni tavoitteena oli kehittää Mikserin vapaaehtoistoimintaa etenkin maahanmuuttajataustaisia toimijoita silmällä pitäen. Pohjana sille toimi samalle tilaajaorganisaatiolle keväällä 2016 toteuttamani sosiaalisen vahvistamisen käytäntöjä kehittävä projekti, jonka aiheena oli vapaaehtoistoiminnan kehittäminen. Projektin aikana heräsi molemmin puolinen ajatus siitä, että toiminnan eteenpäin viemiseksi meidän täytyy päästä parempaan kanssa käymiseen vapaaehtoistyöntekijöiden kanssa ja kuulla heidän mielipiteitään toimintaan liittyen.

Mikserin monipuolinen toiminta on paljolti kiinni vapaaehtoisten työpanoksesta, sillä ilman heidän antamaansa työpanosta ei esimerkiksi ryhmätoimintojen ylläpitäminen olisi mahdollista. Tästä syystä ensiarvoisen tärkeää oli tutkimukseni kautta saada selville vapaaehtoisten kokemuksia siitä, mikä heitä motivoi tekemään vapaaehtoistyötä ja mitä he saavat siitä vastineeksi. Myös vapaaehtoisten ajatukset toiminnan kehittämiseen liittyen kiinnostivat sekä tilaajaa, että minua tutkijana. Tilaajaan toiminta-ajatukseseen perustuen halusimme myös kerätä tietoa vapaaehtoistoiminnan mahdollisista vaikutuksista Suomeen kotoutumiselle.

2 TAUSTAORGANISAATIO

Opinnäytetyöni tilaajana on Toivola-Luotolan Settlementti ry ja sen alaisuudessa toimiva monikulttuurinen kohtaamispaikka Mikseri, jossa olen työskennellyt projektityöntekijänä maaliskuun 2016 alusta lähtien.

Kohtaamispaikka Mikseri on osa vuosina 2014 – 2016 välisenä aikana toimivaa, RAY:n rahoittamaa, Meri-lapin alueelle kohdennettua maahanmuuttajaprojektia. Projektin kivijalkana toimii matalan kynnyksen kohtaamispaikka, jossa maahanmuuttajille tarjotaan palveluohjausta ja neuvontaa arkisissa asioissa sekä tiedotetaan alueen palveluista, tapahtumista ja harrastusmahdollisuuksista. Tämän lisäksi siellä kokoontuu erilaisia ryhmiä, joita vedetään sekä projektihenkilöstön, että vapaaehtoisten toimesta. Osana toimintaa on myös

avoin ”olohuone”-toiminta, jossa asiakkailta on mahdollisuus viettää aikaa, käyttää tietokoneita ja muun muassa opiskella suomen kieltä. Toiminnalla pyritään edistämään asiakkaiden kaksisuuntaista kotoutumista ja tukemaan osallistumismahdollisuuksia tiiviissä yhteistyössä alueen asukkaiden, viranomaisten ja muiden yhdistysten kanssa. (Toivola-Luotolan Setlementti ry 2016.)

Projektin toimintaa hallinnoiva Toivola-Luotolan Setlementti ry on vuonna 1923 Kemiin perustettu yhdistys, joka on samalla Suomen Setlementtiliiton kolmanneksi vanhin jäsenyhdistys. Sen arvoperusta pohjautuu humanistiseen ajatteluun, joka ilmenee uskona ihmisten ja yhteisöjen kehittymismahdollisuuksiin sekä ihmisten keskinäiseen tasa-arvoon ja kunnioitukseen. Toivola-Luotolan Setlementin tarkoituksena on edistää inhimillistä ja yhteiskunnallista tasa-arvoa, humanisuutta sekä monikulttuurista vuorovaikutusta. Näitä tarkoituksia varten se toteuttaa ja kehittää asiakkaiden ja yhteiskunnan tarpeisiin perustuvaa palvelua, joka käsittää lapsi-, nuoriso- ja vanhustyön sekä muita setlementtityön alueita. (Toivola-Luotolan Setlementti ry 2016.)

3 KANSALAISTOIMINTA

Tässä luvussa tulen avaamaan kansalaistoiminnan ja vapaaehtoistyön määritelmiä sekä selventämään lukijalle sitä, kuinka nämä kaksi erillistä kokonaisuutta ovat yhteydessä toisiinsa. Esittelen myös kohtaamispaikka Mikserissä tapahtuvasta vapaaehtoistyöstä ja sen muodoista. Luvun edetessä kerron kansalaisjärjestöistä ja niiden tarjoamista vaikuttamismahdollisuuksista. Erilaisilla järjestöillä on valtava merkitys ihmisten tekemän vapaaehtoistyön kannalta, joten tuon tämänkin esille tekstissäni. Luvun päättää teoriaosuus vapaaehtoistyön ohjaavista motiiveista ja arvoista, sekä siitä mitä tekijät saavat vastineeksi työpanoksestaan, joka pohjustaa vahvasti tärkeintä tutkimuskysymystäni.

Kohtaamispaikka Mikserin toiminta ei olisi lähimainkaan nykyisellä tasollaan ilman vapaaehtoisten antamaa työpanosta, sillä lähestulkoon kaikki ryhmätoiminnasta tapahtuu vapaaehtoisten vetämänä tai avustama. Kun luetaan mukaan myös Kaikkien Kemi ja Maailma tuli kaupunkiin tapahtumien vapaaehtoiset, on Mikserissä toiminut vuoden 2016 aikana yli 80 vapaaehtoista ja heidän yhteenlaskettu työpanoksensa on vastannut yhtä henkilötyövuotta. Mikserin vapaaehtoistyö on monimuotoista. Vapaaehtoiset toimivat muun muassa ryhmätoiminnan ohjaajina, tulkkeina palveluneuvonnassa, kielen opettajina sekä apuna esimerkiksi kaupassa käyntien aikana. Suuri vapaaehtoisten määrä perustuu kahteen edellä mainittuun tapahtumaan joissa vapaaehtoiset ovat olleet pitämässä monikulttuurista kahvilaa, juontaneet tapahtumaa tai olleet esiintyjinä sekä muuten toimineet mukana tapahtuma järjestelyissä.

Kansalaistoiminta on kansalaisuuden muoto, jossa ihminen aktiivisesti toimii itsestään ulospäin yhdessä toisten ihmisten kanssa, yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Hänen tulee käyttää omaa työpanostaan, jonka määrää ei missään suhteessa ole sidottu, vaan se on riippuvainen jokaisen tekijän omasta tahtotilasta sekä resursseista. Pelkkä osallistuminen erilaisten yhteisöjen järjestämiin tapahtumiin ja tilaisuuksien tai jäsenmaksujen vuotuinen suorittaminen eivät riitä osallistumaan kansalaistoimintaan, ellei ihminen itse ole aktiivisesti ole

myötävaikuttamassa toimintaan konkreettisesti. Tämä vaatii ihmiseltä ulospäin suuntautumista itsestään ja lähipiiristään. (Harju 2003, 10-13.)

Pelkästään hyvät teot eivät yksistään ole kansalaistoimintaan osallistumisen merkki, vaan toimintaa kuvastaa vahvasti yhdessä toimiminen, jonka tulee olla organisoitua. Taustalla ei aina tarvitse olla toimintaa organisoivaa järjestöä tai muuta tahoja, vaan kansalaistoiminta voidaan laskea toteutuneeksi myös vapaamuotoisten ryhmien toimesta. Erittäin tärkeänä kansalaistoimintaa määriteltessä pidetään sitä, että toiminta tapahtuu yhteistä hyvää tavoitellen, jolloin esimerkiksi yksityishenkilöiden rakennustyömaalla auttaminen tai niin kutsuttu naapuriapu rajautuvat pois kansalaistoiminnan piiristä. Suurin osa suomalaisesta kansalaistoiminnasta toteutetaan kansalaisjärjestöissä, joihin saman henkiset ja samoja tavoitteita ajavat ihmiset ovat kerääntyneet. Kuvaavaa näissä järjestöissä on se, että se on perustettu toimimaan jotakin tiettyä tarkoitusta varten, ja sen päämäärä ja tavoitteet ovat aina yleishyödyllisiä. Kansalaisjärjestöistä puhuttaessa käytetään usein myös termiä yhdistys, jolla tarkoitetaan pienimuotoisempaa, paikallisesti jäseniensä kautta toimivaa järjestöä. (Mt., 11-13.)

Huolimatta merkityksestään suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan kehittymiselle kansalaistoiminta on suhteellisen näkymätöntä kansalaisten silmissä. Tästä esimerkkinä voidaan pitää erilaisten sosiaalipalvelujen syntymistä, sillä useimmat alan palveluista, kuten neuvolat, kotipalvelut, kuin myös vammais- ja päihdehuollon tietyt toimintamuodot ovat saaneet alkunsa järjestöjen käynnistämänä. Perustellusti voidaankin sanoa järjestöjen tuottaminen palvelujen rakentaneen tämän hetkisen hyvinvointivaltiomme, vaikka järjestöt eivät siitä aina kunniaa osakseen saakaan. (Ruohonen 2003, 45.)

3.1 Järjestöt kansalaistoiminnan mahdollistajina

Järjestöt ovat ryhmittymiä joissa saman mielenkiinnon kohteen jakavat ihmiset pyrkivät edistämään yhteisiä tavoitteitaan. Taustalla piilee aina halu löytää mahdollisuus vaikuttaa johonkin tärkeäksi kokemaansa asiaan, mihin ei muuten pystyisi puuttumaan. Järjestön jäsenenä ollessaan kaikki ihmiset eivät kuitenkaan sisäistä vaikuttavansa myös yhteiskunnallisesti, vaan toimintaan on liittynyt ja osallistuttu sen takia, että ryhmässä on saman henkisiä ihmisiä ja tekeminen on mukavaa. Järjestöissä ja pienemmällä alueella toimivissa yhdistyksissä vapaaehtoistoiminnalla on suuri merkitys päivittäisessä toiminnassa. Tämä puolestaan lisää yhteisöllisyyttä ja muovaa järjestön identiteettiä jäseniensä näköiseksi. Samoja arvoja jakavien ihmisten lyöttäytyessä yhteen, syntyy myös vahva tietopohja ja asiantuntijuus eteenpäin ajettavaan asiaan liittyen. Tämän takia järjestöillä on hyvät mahdollisuudet vaikuttaa niin paikallisesti kuin valtakunnallisestikin. (Ilvonen 2006, 35-36.)

Kuten muutkin, sosiaali- ja terveysalan järjestöt ovat syntyneet aktiivisten kansalaisten alulle panemana. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen määrä on ollut kasvussa jatkuvasti, ja 1990-luvulla niitä perustettiin yli kaksituhatta. Niiden juuret juontavat kauas, jopa 1800-luvun loppupuolelle, jolloin on perustettu muun muassa Suomen Punainen Risti ja Vammaisten lasten ja nuorten tukisäätiö. Järjestötoiminnan syntyminen on alusta lähtien perustunut vapaaehtoisuuteen ja ne taistelevat yhdessä jatkuvaa eriarvoistumista vastaan. (Dufva 2003, 17-18.) Vuonna 2015 perustettiin yhteensä 204 uutta sosiaali- ja terveysjärjestöä ja niitä purkautui 119 (Suomen sosiaali ja terveys ry 2016, 63).

Harjun (2005, 67) mukaan ihmisestä tulee kansalainen vasta silloin, kun hän suuntautuu itsestään ja kodistaan ulospäin ja alkaa ajatella yhteisön näkökulmasta. Tällöin ihmiselle avautuu monia erilaisia vaikuttamiskanavia, joista omat lähiyhteisöt tuntuvat useimmista luontevimmilta. Suomalaisille ihmisille mielekkäimpiä vaikuttamisen muotoja ovat osallistuminen monenlaisten yhdistysten, vertaisryhmien tai kansalaisopistojen toimintaan. Omaa kansalaisuuttaan voi ilmentää myös kunnallisissa luottamustehtävissä, seurakunnallisessa toiminnassa tai osallistumalla ammattiyhdistystoimintaan. Hän näkee kansalaisuuden päällimmäiseksi tavoitteeksi aktiivisen kansalaisuuden. Aktiivinen kansalaisuus voidaan jakaa neljään osaan joita ovat: ihmisen identiteetti, osallistuminen, kohtaaminen ja välittäminen (Harju 2004, 41-47).

Järjestöjä perustetaan, koska ihmiset kokevat jossakin elämäntilanteessaan tarvetta toimia järjestäytyneesti yhteisen hyvän eteen. Niiden toiminta-ajatus perustuu siihen, että ne tuottavat palveluita ja muita hyödykkeitä jäseniensä lisäksi myös muilla kansalaisille. Ne ovat usein perustettu sen takia, että tarvittavien palveluiden tai muun tuottaminen ei ole kaupallisesti ollut kannattavaa, mutta voittoa tavoittelemattomana toimintana tarpeiden täyttäminen on ollut mahdollista. Samalla järjestöt toimivat vahvoina yhteiskunnallisina vaikuttajina ja poliittisena voimavarana, sillä ne vaikuttavat erilaisiin yhteiskunnan osa-alueisiin, kuten kansalaisten liikuntamahdollisuuksien edistämiseen, eri väestöryhmien oikeuksiin ja asemaan yhteiskunnassa, hyvinvointipalvelujen saamiseen tai kansalaisten oikeuksiin. Ne pyrkivät tuomaan esille jäseniensä erityispiirteitä ja saamaan heille yhteiskunnan hyväksynnän. Toiminnoillaan järjestöt vaikuttavat koko yhteiskunnassa tapahtuvaan kehitykseen. Järjestöt itsessään ovat sosiaalisia yhteisöjä joihin kuulumisen lisäksi yhteenkuuluvuuden tunnetta ja ylläpitää sekä edistää sosiaalista integraatiota. Osa järjestöjen toiminnasta tapahtuu vertaisryhmissä, jolloin yhteisiä ongelmia ja elämäkokemuksia jakavat ihmiset kohtaavat toisiaan, ja pystyvät oman voimaantumisen lisäksi auttamaan muita. Toiminta käynnistyy poikkeuksetta vapaaehtoisuuteen perustuvana, mutta usein lisäksi tarvitaan myös palkattua henkilöstöä. Vapaaehtoistoiminnan rooli ammattityötä tukevana elementtinä säilyy kuitenkin vahvana koko yhdistyksen elinkaaren ajan. (Rönneberg 1998, 18-19.) Tuoreimman järjestöbarometrin mukaan valtaosa paikallisesti toimivista sosiaali- ja terveysjärjestöistä pyörittää toimintaansa pelkästään vapaaehtoisuudella, ja vain 22% tukeutuu palkattuun henkilökuntaan. Heistäkin noin kolmasosa, 37%, on erilaisten työllistämistukien kantta palkattuja (Suomen sosiaali ja terveys ry 2016, 42-43).

Vapaaehtoistoiminnan organisointi ja eteenpäin vieminen eivät ole mitenkään helposti ratkaistavia pulmia, vaan niiden eteen täytyy tehdä paljon töitä myös ammatillisesti. Hyvin toteutettu vapaaehtoistoiminta kuitenkin maksaa takaisin siihen kohdennetun työmäärään moninkertaisesti. Järjestöjen tulevaisuuden kannalta on tärkeää, että kasvusta huolimatta jäseniä kuunnellaan ja heidän mielipiteilleen annetaan painoarvoa. Järjestöjen välistä yhteistyötä kehittämällä saadaan jatkossakin kehitettyä toimintaa ja tuottamaan jäsenien tarvitsemia tuotteita ja palveluita, mutta järjestöjen välinen kateus luo varjokuvia tulevaisuudelle. (Ruohonen 2003, 52-53.)

3.2 Vapaaehtoistoiminta osana kansalaistoimintaa

Ihmisen aktiivinen kansalaisuus näyttäytyy konkreettisesti vapaaehtoistoiminnan muodossa. Ihmisen tehdessä palkatonta työtä yhteisen hyvän eteen, voidaan aktiivisen kansalaisen tunnusmerkkien täytyneen. Hän tuo toimintaan mukaan oman identiteettinsä, osallistuu, kohtaa muita ihmisiä, sekä välittää toisista ihmisistä ja yhteisön tavoitteista. Vapaaehtoistyötä voi näin ollen kuvailla parhaaksi aktiivisen kansalaisuuden ilmentymäksi. Vapaaehtoistyötä tehdessään ihminen samalla jalostuu, sillä hänen eettinen arvomaailmansa kehittyi, joka puolestaan muovaa hänen persoonaansa. Vapaaehtoistoiminta myös parantaa ihmisen vaikuttamis-, toiminta-, ja osallistumistaitoja sekä kykyä kohdata erilaisia ihmisiä ja kommunikoida heidän kanssaan. Vapaaehtoistoimintaan osallistuessaan ihminen kehittyi sekä yksilönä että yhteiskunnan aktiivisena jäsenenä. (Harju 2005, 70.)

Vapaaehtoistoiminta ei ole mikään uuden ajan villitys, vaan sen historia juontaa vuosisatoja taaksepäin. Ihmiset ovat alusta asti heikommistaan ja tarjonneet apua vähempiosaisille. Tämän päivän vapaaehtoistoiminnasta on tullut yhteiskunnalle välttämätön voimavara, jolla vastataan globalisaation ja muiden muutosten asettamiin haasteisiin. Vapaaehtoistoiminnan käsitteen määrittely tarkasti on hyvin hankalaa, mutta tutkittaessa sen periaatteita, ne ovat lähes poikkeuksetta yhtäläiset. Periaatteisiin kuuluvia osia ovat muun muassa muiden kanssa jaettava ilo, ilman palkkiota annettava työpanos, vapaaehtoinen ajattelutapa sekä luottamuksellisuus. (Ruohonen 2003, 40-42.)

Suomessa vapaaehtoistoiminta painottuu harrastustoiminnan tai jonkin muun itselle tärkeän asian hyväksi. Pääosa tästä ilmaisesta työstä tehdään yhdistysten tai kansalaisjärjestöjen toimintaa tukien. Näyttää siltä, että jatkossakin ihmiset tulevat antamaan vahvan työpanoksen tärkeiksi kokemilleen yhteisöille, koska vastineeksi he saavat yhteisöltä mielihyvää tai jonkinlaista etua, jotka mielletään tärkeiksi. Ihmiset kokevat itselleen tärkeät asiat motivoivina, ja ovat valmiita toimimaan niiden edistämiseksi. Niiden hyväksi käytetään paljon aikaa ja voimavaroja. Jatkossa vapaaehtoistoiminta tulee kohdistumaan uusille aloille ja painopisteet tulevat muuttumaan. (Harju 2005, 75.)

Nykyisten toimien ikääntyessä vapaaehtoistoiminnan tulevaisuus riippuu pitkälti nuoremman sukupolven valinnoista ja asenteista. Vapaaehtoisena toimiminen jonkinlaisessa järjestössä tarjoaa myös nuorille hyvän mahdollisuuden päästä vaikuttamaan yhteiskuntaan ja omiin kiinnostuksen kohteisiin. Tällä hetkellä nuorten aktiivisuus vapaaehtoistoiminnassa on hieman keskiarvoa korkeampaa, mutta toiminta keskittyy enemmän maailman laajuisiin ja valtakunnallisiin kohteisiin, kun taas aikuisväestö toimii enemmän oman asuinympäristönsä hyväksi. Toistaiseksi nuoret aktivoituvat vapaaehtoistoimintaan ystäviensä kautta. Mikäli jatkossa halutaan panostaa enemmän nuorten rekrytointiin, tulee vapaaehtoistoiminnasta ja siihen osallistumisesta jakaa enemmän informaatiota nuoremmalle sukupolvelle. (Yeung & Grönlund 2005, 167-174.)

Toistaiseksi vapaaehtoistoimintaa on Suomessa säädelty hyvin niukasti, mutta verotukseen liittyviä asioita on jo päätetty ja muutenkin lainsäädäntö kehittyi jatkuvasti. Tilanne ei poikkea muissakaan maissa merkittävästi, vaan säännösten puuttuessa jää lähinnä järjestön tehtäväksi päättää siitä, nähdäänkö vapaaehtoistoiminnassa mukana olevat ihmiset järjestön jäseninä vai työntekijöinä. Ruotsissa tehdyn tutkimuksen mukaan ongelmina ollaan nähty palvelujen tuottamiseen liittyvät kilpailuasetelman järkähtelyt, ammattiyhdistysliikkeiden vastainen asetelma työpanoksen arvossa sekä erilaiset vahinkovakuutus- ja turvallisuuskysymykset (Lundström & Wijkström 1997, 118). Kolmannen sektorin laajentuessa vapaaehtoistoiminnasta on riittänyt paljon puhetta myös Suomessa, koska

sillä on valtava merkitys kokonaisuuteen, mutta erityisesti järjestöjen toiminnalle. Työmarkkinajärjestöt näkevät vapaaehtoistoiminnassa työn laatuun ja valvontaan liittyviä asioita sekä työntekijän sosiaali- ja työttömyysturvaan kuin myös eläkkeen kartuttamiseen liittyvät asiat. Myös Ruotsin kaltaiset huolet kolmannen sektorin vaikutuksista kilpailuasemaan suhteessa muihin on herättänyt kysymyksiä. Vapaaehtoistoiminta on myös herättänyt kiivasta keskustelua siitä, voidaan sitä käyttää korvaamaan erilaisia yhteiskunnallisia palveluja (Toimihenkilökeskusjärjestö 1997). Suomessa edellä kuvattujen kaltaiset työoikeudelliset ongelmakohdat ovat nousseet esille varsinkin julkisessa sektorissa toimivissa henkilöstöjärjestöissä ja kansalaisjärjestöissä, joissa vapaaehtoistoiminta on päällekkäistä organisaatioiden kanssa jotka tuottavat julkisia hyvinvointipalveluja. (Helander 2002, 77-78.)

3.3 Vapaaehtoistoiminnan arvoja ja motiiveja

Vapaaehtoistyöstä on tekijälleen paljon iloa. Parhaimmillaan se opettaa monia erilaisia työelämässä tarvittavia taitoja, joista tärkeimpiä ovat sosiaaliset taidot ja yhteistyötä edistävät ominaisuudet. Lisäksi se opettaa ihmisiä kohtaamaan ja hyväksymään erilaisuutta sekä auttaa muodostamaan uusia kontakteja ja verkostoja. Vapaaehtoistoiminnassa mukana oleminen tarjoaa myös oman alan asiantuntijuuteen ja erilaisiin organisaatio toimintoihin syventymisen ilman talousnäkökulman asettamaa painetta. (Ropo & Eriksson 2001, 51-52.)

Ihmisiä motivoivat erilaiset asiat, eikä niitä voi missään nimessä kannata asetella järjestykseen suosion mukaan, sillä jokainen ihminen on valmis antamaan työpanoksensa erilaisen syyn takia, vaikka ne usein ovatkin samansuuntaisia. Ensimmäinen yhdistävä tekijä on useassa tapauksessa kiinnostuksen ilmeneminen jotakin tiettyä asiaa kohtaan, jonka eteen ihminen haluaa tehdä töitä. Ihminen on pohjimmiltaan myös halukas auttamaan muita ja jakamaan hyvää ympärillään oleville ihmisille. Työelämätaitojen kehittämisen lisäksi vapaaehtoistoiminta tarjoaa mahdollisuuden irtautua arjesta ja tehdä jotakin täysin omasta alastaan pois suuntautunutta. Myös uusien ystävien löytäminen sekä yhteiskuntaan vaikuttamisen mahdollisuus toimivat motivaation lähteinä monelle vapaaehtoistyötä tekeväälle. Etenkin pienissä kunnissa ja muissa yhteisöissä esille on noussut myös sosiaalisen paineen tuoma velvollisuus osallistua toimintaan yhteisen hyvän eteen. (Harju 2003, 39-42.)

Motivaation ylläpitämiseksi toiminnan täytyy olla tekijälleen mielekästä ja sen tulee tarjota tekijälleen myös haasteita. Työn palkitsevuus ja tavoitteellisuus ovat niin ikään merkityksellisiä seikkoja motivaation säilymisen kannalta. Näiden asioiden toteutumisen kannalta on tärkeää, että vapaaehtoistoimintaa johdetaan hyvin ja sen tekijät otetaan huomioon sitä suunniteltaessa. Kouluttautuminen on myös huomioitava, jotta tekijöillä on mahdollisuus oppia uutta. Työn tekemisen lisäksi vapaaehtoistoiminnassa mukana oleville on hyvä järjestää tilaisuuksia, joissa he pääsevät rentoutumaan ja tutustumaan toisiinsa. Hyvää työtä kannattaa huomioida ja siitä tulee palkita, jotta tekijät kokevat itsensä tärkeiksi ja merkityksellisiksi yhteisön toiminnassa. (Mt., 39-42.)

Jopa kolmasosa vapaaehtoistyön motivaation rakentavista elementeistä on yhteydessä saamiseen ja antamiseen liittyvissä asioissa. Vapaaehtoistyö antaa mahdollisuuden toteuttaa itseään. Se mahdollistaa oman kiinnostuksen kohteen, luovuuden, lahjakkuuden tai erilaisten kykyjen esille tuonnin. Samalla se tuottaa tekijälleen hyvinvointia,

joka ilmenee muun muassa positiivisena mielialana, rohkeutena, ilona, lohdutuksena ja tuen saamisena. Vapaaehtoistyöntekijät ovat kertoneet toiminnan tarjoavan heille myös fyysistä virikettä, jonka kautta heidän energia- ja vireystasonsa nousevat. Toiminnasta on todettavasti hyötyä elämän eri vaiheissa, kuten eläkkeelle jäädessä tai työttömyyttä kohdattaessa, sillä se poistaa näistä syntyvää tyhjyyden tunnetta. Näiden asioiden lisäksi vapaaehtoistyö tuo rutiinia päiviin ja sillä saa mukavasti kartutettua työkokemusta, jota ei muuten välttämättä ole saatavilla. (Yeung 2005, 109-110.)

Kaikki vapaaehtoistyön motiivit eivät kuitenkaan liity siitä saatavaan vastineeseen, vaan myös antamisella on suuri merkitys. Osa ihmisistä tekee vapaaehtoistyötä pelkästä auttamisen halusta, mutta muita toimintaa ohjaavia elementtejä olivat halu toimia esimerkkinä muille ja omat kokemukset avun saamisesta. Myös vastavuoroisen tuen jakaminen ja erityistarpeisten ihmisten, kuten vanhusten, nuorten ja syrjäytyneiden auttaminen koetaan tärkeäksi. Osa ihmisistä osaa myös ajatella vapaaehtoistoiminnassa mukana olemista osana henkistä kasvuaan. Toiset taas asian niin, että auttamalla itse muita, on tarvittaessa valmiimpi pyytämään apua. (Mt., 110-111.)

4 MAAHANMUUTTO

Tämä luku käsittelee maahanmuuttoa ja sen vaikutuksia niin maailmalla kuin Suomessakin. Tuon myös esiin tilastoja maahanmuuttoon liittyen ja avaan maahanmuuttoon tiukasti yhteydessä olevaa kotoutumista, siihen vaikuttavia tekijöitä sekä siihen liittyvää teoriapohjaa. Luku on mielestäni hyvin olennainen työn kannalta, sillä opinnäytetyöni tilaaja työskentelee maahanmuuttajien hyväksi ja pyrkii toiminnallaan edistämään Suomeen kotoutumista. Myös haastattelemani henkilöt ovat kaikki taustoiltaan maahanmuuttajia.

Muuttaminen maasta toiseen on iso osa koko ihmiskunnan historiaa. Muuttaminen on yhteydessä yksilöä suurempaan kokonaisuuteen, sillä se vaikuttaa muuttajan perheeseen ja muihin läheisiin. Muuttajan kontaktien, työn ja kansainvälisten verkostojen takia se vaikuttaa aina myös ympärillä toimivaan yhteiskuntaan niin lähtö- kuin tulomaissakin, jonka myötä ne ovat historian saatossa vaikuttaneet moniin yhteiskuntiin sekä positiivisessa että negatiivisessa mielessä. Muuttoliikkeet ovat olleet vahvasti mukana myös monissa kulttuurisissa, taloudellisissa ja sosiaalisissa saavutuksissa sekä tieteen ja teknologian kehityksessä. (Martikainen & Saukkonen & Säävälä 2013, 13; Martikainen & Saari & Korkiasaari 2013, 23.)

Vuonna 2010 3,1 prosenttia koko maailman väestöstä oli maahanmuuttajia (IMO, 2010). Maahanmuuton määrän lisääntyminen näkyy perinteisesti isojen maahanmuuttomaiden, kuten Kanadan, Yhdysvaltojen ja Australian osuuden pienenemisenä kokonaiskuvassa, sillä siirtolaisia muuttaa yhä useampaan maahan. Luonteen muuttumista puolestaan kuvastaa se, että valtioita ei enää voida jaotella kovinkaan helposti maiksi joista muutetaan tai joihin muutetaan. Ne toimivat nykyään samanaikaisesti yhä useammalle tulo-, lähtö-, ja kauttakulkumaina. (Martikainen & Saukkonen & Säävälä 2013, 13)

4.1 Maahanmuutto Suomessa

Moni ajattelee maahanmuuttoa pelkästään ulkomaalaisten ihmisten saapumisena Suomeen erinäisistä syistä, mutta laajemmin tulkittuna maahanmuuttajiin luetaan myös suomalaiset jotka tekevät paluumuuttoa sekä heidän ulkomailla syntyneet lapsensa. Paluumuutto onkin historian saatossa ollut ennen 1990-lukua huomattavasti suuremmassa mittakaavassa tapahtuvaa, kuin ulkomaalaisten maahanmuutto. (Martikainen, Saari & Korkiasaari 2013, 33.)

Maahanmuutto Suomeen on ilmiönä toistaiseksi melko pientä, jos asiaa lähdetään tarkastelemaan suhteessa muihin Euroopan maihin. Ulkomaalaisten osuus Suomen väkiluvusta on myös säilynyt yhtenä Euroopan pienimmistä, mutta se on ollut 1990-luvulta asti jyrkässä nousussa. Suomeen muuttamisen taustalla on erilaisia syitä, joista vahvimpana 1990-luvun alussa olivat humanitaariset perusteet. Sen jälkeen kuitenkin muut syyt, kuten opiskelun ja työn perusteella tapahtuva sekä perhesiteisiin liittyvä maahanmuutto ovat lisääntyneet voimakkaasti. Tämän vuosikymmenen alussa eniten oleskelulupia myönnettiin juuri perhesiteisiin perustuen, ja ne kattoivat myönnettyistä oleskeluluvista kolmasosan. Toiseksi eniten oleskelulupia myönnettiin opiskelun perusteella, ja kolmanneksi suurin ryhmä oli työtä tai elinkeinonharjoittamista perusteena käyttäneet. Turvapaikanhakijoiden osuus myönnettyistä oleskeluluvista putosi kymmeneen prosenttiin. (Saukkonen 2013, 55-58.)

Maailmalla käynnissä olevien konfliktien vuoksi vuosi 2015 oli maahanmuuton osalta poikkeuksellinen, sillä valtava pakolaisten virta johti yli 32000 turvapaikanhakijan jättämään oleskelulupahakemukseen, joka oli lähes kymmenkertainen määrä edellisvuoteen verrattuna. Heistä ylivoimaisesti suurin ryhmä oli irakilaiset, joita Suomeen saapui noin 20000. Vuosina 2012-2015 suurimmat oleskelulupapäätöksen saaneet ryhmät olivat venäläiset ja kiinalaiset. Heille myönnettiin eniten oleskelulupia opiskeluun perustuen. Ensimmäisiä oleskelulupia myönnettiin vuonna 2015 yhteensä 20709 kappaletta ja Suomen kansalaisuuden sai 8281 henkilöä. (Maahanmuuttovirasto 2016.)

Euroopasta tuttu ilmiönä maahanmuuton yhteydessä on ulkomaalaistaustaisten sijoittuminen suurimpiin kaupunkeihin. Yli puolet Suomeen muuttaneista asuu Uudellamaalla, ja sielläkin pääkaupunkiseutu on vahvimmin edustettuna. Myös kaupunkien sisällä tapahtuu alueellista eriytymistä, ja esimerkiksi Helsingissä ja Turussa on useita kaupunginosia, joissa vieraskielisten osuus on yli kaksikymmentä prosenttia väestöstä. Maahanmuuttajien ikärakennetta tarkasteltaessa, huomataan sen poikkeavan selvästi kantaväestöstä. Suomeen muuttaneista ulkomaalaisista vuonna 2009 työikäisiä oli neljä viidesosaa, kantaväestön luvun ollessa vain n. kaksi kolmasosaa. (Mt., 58-59.)

Suomen väestöön kuuluu ihmisiä yli 150 eri maasta. Venäläisten ja virolaisten osuus ulkomaalaistaustaisista on selvästi suurin ja kasvaa koko ajan. Ruotsalaiset ovat myös yksi suurimmista ryhmittymistä, mutta kiinalaiset ja somalialaiset ovat viime vuonna saavuttaneet heidän lukumääränsä. Pakolaistaustoiltaan suurin yksittäinen ryhmä on somalialaiset, joiden jälkeen tulevat irakilaiset. Muuttoliikkeen lisäksi muutoksia tilastoissa tekee ulkomaalaisena muuttaneiden saamat Suomen kansalaisuudet. (Räty 2002, 35; Tilastokeskus 2016.)

4.2 Kotoutuminen

Muuttamiseen toiseen maahan liittyy lähestulkoon aina tekijöitä, joiden takia integroituminen uuteen asuinympäristöön ei suju välttämättä nopealla aikataululla tai täysin ilman vastoinkäymisiä. Toiveet ja näkemykset kotoutumisen päämääristä ja ohjaavista ajattelutavoista ovat usein erilaisia, jolloin on tärkeää, että poliittisia päätöksiä tekevillä sekä toimeenpanijoilla valtio,- ja kuntatasolla on riittävästi luotettavaa tietoa kotoutumiseen ja kotouttamistoimenpiteisiin sekä Suomeen muuttamiseen liittyvistä asioista. Samaa informaatiota tarvitsevat myös yhteiskunnan palvelujärjestelmiä toteuttavat henkilöt, mediaa edustavat tahot sekä asiasta kiinnostuneet ja julkisessa keskustelussa kantaa ottavat kansalaiset. (Martikainen & Saukkonen & Säävälä 2013, 14.)

Uuteen maahan saapuessaan maahanmuuttaja alkaa sopeutua uuteen kulttuuriin, ja projekti jatkuu koko sen ajan, kun hän on kontaktissa isäntämaahansa. Sopeutumisen ensiaskeliin kuuluu jokapäiväisistä tilanteista selviämiseen vaadittavan kielitaidon opettelu, yhteiskunnan instituutioihin ja niiden toimintaan tutustuminen sekä perheellisillä myös lapsen koulutielle saattaminen. Näin maahanmuuttaja oppii itsenäiseen toimintaan uuden yhteiskunnan ympäröimänä. Jotta maahanmuuttaja pystyy hoitamaan arkiset asiansa, on hänen pakko omaksua ainakin jonkin verran uudesta kulttuurista ja toimia sen mukaan. Onnellisimmassa asemassa muuttajista ovat he, jotka integroituvat eli omaksuvat kaksikulttuurisuuden osaksi elämäänsä. Tässä tapauksessa uuteen isäntämaahan muuttanut henkilö hyväksyy sen kulttuuria siinä määrin, että siinä eläminen ja toimiminen eivät aiheuta suurempia ongelmia tai ristiriitoja. Samalla hänen elämässään säilyy kuitenkin itselle tärkeitä ja olennaisia elementtejä hänen omasta kulttuuristaan. Tällöin hän kokee jatkuvuuden tunteen osana elämäänsä, vaikka asuinmaa on eri kuin aiemmin. (Alitolppa-Niitamo 1993.)

Usein integraatioon tarvittava aika on jopa vuosien mittainen. Nuoret ihmiset integroituvat muita helpommin, mutta uuden kulttuurin omaksumiseen vaikuttaa suuresti myös se, kuinka läheisesti nykyinen ja edeltävä kulttuuri vastaavat toisiaan sekä toimintatavoiltaan, että arvomaailmaltaan. Korkeasti koulutettujen on todettu integroituvan muita nopeammin, ja myös kiinnostuksella uuteen kulttuuriin on suuri merkitys. (Frisk & Tulkki 2005.)

Suomessa on 1990-luvulla alettu säätämään lakeja maahanmuuttajien vastaanottamiseen liittyen (Saukkonen 2013, 66). Niistä tärkeimpänä toimii tällä hetkellä laki kotoutumisen edistämisestä, jonka tarkoituksena on tukea ja edistää Suomeen kotoutumista ja maahanmuuttajien mahdollisuuksia olla aktiivisesti osallisena suomalaisen yhteiskunnan toiminnassa. Näiden kohtien lisäksi sillä pyritään edistämään yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä lisäämään väestöryhmien keskinäistä, myönteistä vuorovaikutusta. Lakia sovelletaan oleskeluluvan saaneisiin, mutta varsinkin järjestöjen tarjoamien kotoutumispalveluiden piiriin kuuluu myös lukemattomia turvapaikanhakijoita ja vaihto-oppilaita. Myös Mikserissä turvapaikanhakijoiden valtava määrä näkyy asiakasluvuissa, ja heille tarjotaan lain mukaisia palveluita, kuten yhteiskuntatietoa, neuvontaa ja ohjausta sekä tukea omaehtoiseen kielen opiskeluun. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010.)

Kotouttamista edistävän lain lisäksi Suomessa on otettu käyttöön valtiotasolle suunniteltuja ja alueellisesti kohdennettuja kotouttamisohjelmia. Kemi alueena kuuluu Meri-Lapin seudullisen kotouttamisohjelmaan, jonka

toiminta-ajaksi on määritelty 2014-2017. Tuorein valtion kotouttamisohjelma puolestaan kattaa vuodet 2016-2019, mutta suurien tilannemuutosten sattuessa sen uudelleen tarkastaminen on mahdollista. Molemmat näistä toimivat periaatteeltaan vahvasti lakia myötäillen, mutta selviä eroja ohjelmista löytyy. Meri-Lapin seudullinen kotouttamisohjelma kiinnittyy vahvasti oman alueen maahanmuuttostrategiaan sekä erilaisten kotoutumis- ja peruspalvelujen turvaamiseen. Valtion kotouttamisohjelmasta selvänä teemana nousee esille maahanmuuttajien ammattitaidon tunnistaminen ja aiempaa nopeampi pääseminen työelämään. (Valtioneuvosto 2016; Meri-lapin kehittämiskeskus 2013.)

4.3 Maahanmuuttajat työelämässä

Erilaisia kotoutumisohjelmia ja poliittista keskustelua tarkastelemalla voidaan huomata, että työelämään sijoittumista pidetään yhtenä tärkeimmistä kotoutumisen mittareista. Työssä käyvän ihmisen ajatellaan olevan paremmassa asemassa työttömiin nähden eikä hänestä koidu samanlaisia kustannuksia yhteiskunnalle, joten työllistyminen nostetaan usein keskustelussa esimerkiksi kielen oppimisen, asunnon tai yhteiskunnallisen ja poliittisen osallistumisen edelle. (Forsander 2013, 220.)

Vuonna 2009 työelämässä osallisena oli noin puolet Suomen vieraskielisistä asukkaista ja työllisyys oli muuttoliikkeen tapaan keskittynyt Uudellemaalle ja suurempiin kaupunkeihin. Tuolloin työskennelleistä vieraskielisistä suurimmat ryhmät muodostivat virolaiset ja venäläiset, jotka ovat viime vuosina saaneet eniten Suomen kansalaisuuksia. Heidän kohdallaan voidaan siis nähdä työelämään kiinnittymisen vaikuttaneen positiivisesti elämään Suomessa ja vähentäneen maastamuuttoa heidän osaltaan. (Mt., 223-224.) Erilaisia toimia maahanmuuttajien työllistymiseen tarvitaan jatkossakin reilusti, sillä maahanmuuttajien työllisyysaste verrattuna kantasuomalaisiin on lähes kolminkertainen (Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö 2016).

Vaikka maahanmuuttajille on usein taustalla vankkaa osaamista ja erilaisia korkeakoulututkintoja, ei niiden hyödyntäminen suomalaisissa työyhteisöissä ole useinkaan mahdollista ilman kielitaitoa tai paikallisen työkulttuurin tuntemusta, eikä ulkomailla suoritettu tutkinto välttämättä täytä suomalaisia kelpoisuusvaatimuksia. Tästä johtuen maahanmuuttajat työllistyvät usein matalapalkkaisiin töihin, joiden rekrytointivaiheessa koulutuksen ja työkokemuksen painopiste on pieni. Kielitaidon puutteen ja heikon työmarkkinatilanteen lisäksi maahanmuuttajien työllistymistä varjostaa syrjintä työnhakutilanteissa, kuten haastatteluihin pääsemisessä. (Forsander 2013, 222-233.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä luvussa käsittelen tutkimusprojektini kulkua, ja samalla tulen avaamaan lukijalle tutkimusongelmani sekä siihen liittyvät tutkimuskysymykset. Luvun sisällä tulen esittelemään käyttämäni tutkimusmenetelmää sekä analysointitapaa, ja kuvaan lyhyesti tutkimukseni kohteena ollutta vapaaehtoisten ryhmää.

Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää kohtaamispaikka Mikserin vapaaehtoisten kokemuksia vapaaehtoistyöstä, mikä heitä motivoi, ja mitä vapaaehtoistyö heille antaa. Lisäksi pyrin löytämään tietoa vapaaehtoistyön mahdollisista vaikutuksista Suomeen kotoutumiselle sekä saamaan esille vapaaehtoisten ajatuksia vapaaehtoistoiminnan kehittämistä. Näin ollen tutkimukseni koostuu kolmesta erillisestä tutkimuskysymyksestä, jotka tärkeysjärjestyksessä ovat:

1. Mitkä ovat kohtaamispaikka Mikserin vapaaehtoisia ohjaavat motiivit, ja mitä he vapaaehtoistyöstä saavat?
2. Onko Mikserissä tehdyllä vapaaehtoistyöllä positiivisia vaikutuksia Suomeen kotoutumiselle?
3. Mitkä ovat Mikserin vapaaehtoistoiminnan kehittämistarpeet tekijöiden kannalta nähtynä?

Tutkimuskysymyksistä ensimmäinen on tärkeytensä lisäksi laaja-alaisin. Vapaaehtoistyön motiiveista ja annista on tehty useita tutkimuksia ja kirjallisia teoksia, mutta ihmisten ollessa yksilöinä hyvin erilaisia niin ajatusmaailmansa kuin taustojensakin puolesta, ei muualla tehdyille tutkimuksille voi antaa liiaksi painoarvoa, tai tehdä oletuksia niiden perusteella. Koska työn tilaajana toimii kotouttamistyötä tekevä, ja maahanmuuttajille vaikuttamismahdollisuuksia tarjoava organisaatio, on mielestäni perusteltua myös selvittää kokevatko vapaaehtoiset tekemänsä työn kotoutumista edistävänä tekijänä. Kehittämisaineiston ollessa ainoa konkreettinen tuotos tilaajalle, näen tärkeäksi vapaaehtoisten mahdollisuuden saada äänensä kuuluviin kehittämistyön kohteista.

Vapaaehtoistoiminta elää ja hengittää vahvasti tekijöidensä motiiveista riippuen, ja on näin ollen tärkeä tutkimuksen kohde. Ensimmäinen syistä pohjautuu siihen, että toimijoiden henkilökohtainen motivaatio luo perustan koko vapaaehtoistoiminnan toteutumiselle ja jatkuvuudelle. Vapaaehtoistoiminnan vapaaehtoisuus ja -muotoisuus, sekä toiminnan joustava ja riippumaton luonne, jotka yleensä luetaan vapaaehtoistoiminnan ohjaaviksi piirteiksi ja vahvuuksiksi, ovat samalla suuri riski toiminnan jatkuvuuden kannalta. Toinen merkittävä tekijä on vapaaehtoisten motivaation tarjoama mahdollisuus sosiologiselle pohdinnalle, kun tutkimusalue kohdentuu myöhäismodernin ajan sitoutumiseen ja osallistumiseen. (Yeung 2005, 83.)

5.1 Tutkimusmenetelmä

Toteutin tutkimukseni kvalitatiivisia eli laadullisia menetelmiä hyödyntäen. Menetelmistä käytettäväksi valitsin jo aikaisessa vaiheessa yksilöidyn teemahaastattelun, koska vapaaehtoisryhmän maahanmuuttajataustasta johtuen heillä on kielellisiä puutteita. Halusin päästä esittämään kysymykset kasvotusten voidakseni välittömästi korjata mahdollisia väärinymmärryksiä ja tarpeen tullen avata kysymyksiä selkeämmin argumentoimalla. Ajatuksen ryhmähaastattelun toteuttamisesta hylkäsin, koska sitä toteuttaessa vaarana on haastateltavien tukeutuminen toisten vastauksiin, eikä omakohtaisia kokemuksia välttämättä saada yhtä lailla esille.

Laadullista tutkimusta toteutettaessa täytyy pitää mielessä, että tutkimusmenetelmää käytettäessä tutkimuksen tavoite ei suinkaan ole minkään tietyn totuutena pidettävän asian löytyminen, vaan löytää tutkimuksen aikana muodostuneista tulkinnoista esimerkkejä ihmisen toiminnasta tai tuotoksista, joita ei havainnoimalla saada selville (Vilka 2005, 98).

Tutkimuksessani oli osallisena viisi aktiivista vapaaehtoistyöntekijää. Haastattelut toteutin kohtauspaikka Mikserin tiloissa, joissa myös haastattelemani vapaaehtoistyöntekijät normaalisti toimivat. Haastattelut tehtiin 4.11.2016 – 7.11.2016 välisenä aikana. Valmistelin tutkimuskysymyksiä tukevan haastattelurungon, joka sisälsi aihepiireihin liittyviä kysymyksiä, jotka osaltaan ohjasivat haastattelujen kulkua ja sisältöä. Aineiston myöhempää analysointia varten äänitin haastattelut.

Teemahaastattelua, joka tunnetaan myös puolistrukturoituna haastatteluna, pidetään suosituimpana tutkimushaastattelun muotona. Siinä pyritään erottelemaan tutkimusongelman kannalta tärkeimmät teemat, joiden käsittely haastattelun aikana on välttämätöntä (Mt., 101)

Käytännössä teemahaastattelu on eräänlainen haastattelijan ohjaama keskustelutilanne, jossa tutkija pyrkii saamaan selville haastateltavan ajatuksia ja kokemuksia ennalta päätetyistä aihepiireistä. Strukturoitua haastatteluun verrattuna teemahaastattelun erot tulevat siitä, että kysymykset eivät ole tarkoin muotoiltuja, eikä niiden järjestyksellä ole haastattelutilanteessa merkitystä. Tutkijan tehtävänä on kuitenkin varmistaa, että kaikki haastatteluun valitut teemat käsitellään, ja tähän hänellä on hyvä olla tueksi jonkinlainen muistilista tai haastattelurunko. (Eskola & Vastamäki 2001, 24-27.)

Tiedonkeruun ohella laadullisen tutkimuksen tulee olla emansipatorinen, jolloin myös haastatteluun osallistuvilla jää jotakin hyödynnettävää tulevaisuuteen, eikä heitä käytetä pelkästään tiedon hankkimiseen. Emansipatorisuus on etenkin työelämää koskevissa tutkimuksissa tärkeä elementti, sillä se syventää tutkittavien ymmärrystä käsiteltävää aihepiiriä koskien ja vaikuttaa myönteisesti siihen liittyviin ajattelu- ja toimintatapoihin. Tutkimukseni sai Mikserin vapaaehtoiset ajattelemaan omaa toimintaansa johdettuna vapaaehtoistyönä, jota he eivät aiemmin olleet sisäistäneet, vaan kokivat työnsä pelkästään toisten auttamisena. (Vilka 2005, 103.)

Haastattelut tehtyäni oli seuraavana tehtävänä kirjoittaa äänitteet tekstiksi, jotta pystyin analysoimaan aineistoa. Haastattelujen jälkeistä puhtaaksi kirjoittamista kutsutaan litteroinniksi. Litterointia tehdessä sen tarkkuus riippuu pitkälti valitusta analysointitavasta, jolloin esimerkiksi diskurssianalyysiä tehdessä on tärkeää purkaa aineisto merkiten tarkasti muun muassa haastateltavan pitämät tauot ja erilaiset painotukset puheen aikana. (Eskola ym. 2001, 40-41.)

5.2 Tulosten analysointi ja tutkimusetiikka

Laadullisen tutkimuksen analysointiin on kehitetty lukuisia erilaisia menetelmiä. Menetelmät eivät kuitenkaan ohjaa tutkimustyötä, sillä prosessi tapahtuu usein tutkijan pään sisällä erilaisia tulkintoina ja ajatuksina. Tämän

takia menetelmiä alkaa ymmärtää vasta analyysiä hieman tehtyään, vaikka olisi lukenut menetelmiin pohjautuvaa kirjallisuutta. (Hannula 2007, 118.)

Haastattelut litteroituani muodostin niille teema-alueita, joille sijoitin eri haastatteluissa esille nousseita vastauksia. Luokiteltuani vastaukset aloin tulkitsemaan niiden sisältöä. Koska en tutkimuksessani käyttänyt ainoastaan suoraa sisällönanalyysia, vaan tein siihen myös omia tulkintojani, sisältyy siihen osakseen hermeneuttinen ulottuvuus. Hermeneuttisesti analysoitu aineisto kerätään pääsääntöisesti haastatteluja tekemällä, jonka jälkeen tutkija pyrkii oman ymmärryksensä pohjalta löytämään vastauksista johtajatukset. (Laine 2007, 31.)

Tutkimuksen eettisyyden liittyen olen pyrkinyt noudattamaan hyvää tieteellistä käytäntöä. Teoriaosuutta kirjoittaessani olen hyödyntänyt paljon muiden tutkijoiden kirjoittamia tekstejä, muokaten niitä omaa ymmärrystäni vastaaviksi ja välttyäkseni plagioinnilta. Lähdeviittaukset olen mahdollisuuksien mukaan kohdantanut alkuperäislähteisiin, mikäli kyseessä on ollut kokoomateos. Itse tutkimuksessani olen informoinut haastateltavat suullisesti, sekä pyytänyt heidän lupansa haastatteluiden taltiointiin niiden analysointia varten. Haastatteluun osallistuneet ovat tehneet sen omasta tahdostaan, eikä heitä ole painostettu. Opinnäytetyössäni olen anonymisoinut vastaajat ja olen tuhonnut heitä koskettavan tutkimusaineiston käyttäessäni sitä riittävästi.

5.3 Tutkittavina olleet henkilöt

Tutkimukseni kohteena olleet henkilöt ovat kaikki vapaaehtoistyöntekijöinä kohtauspaikka Mikserissä. Iältään he sijoittuvat 21-45 vuoden välille, eikä kukaan heistä ole aiemmin tehnyt vapaaehtoistyötä Suomessa tai kotimaassaan. Osa tutkittavista on perheellisiä, mutta haastatteluiden aikana kukaan ei tuonut sitä erityisesti esille. Yhdistävänä tekijänä heidän välillään voidaan pitää sitä, että yhtä poikkeusta lukuun ottamatta jokainen heistä opiskelee tällä hetkellä joko kotoutumiskoulutuksessa tai ammattiin valmentavassa opetuksessa. Suomessa heistä jokainen on asunut vähintään kaksi vuotta.

Haastateltavieni vapaaehtoistehtävät ovat hyvin monipuolisia, sillä he kertoivat työskennelleensä muun muassa tulkkina, tapahtuman järjestäjinä, ryhmän ohjaajina sekä avustajina kielen opetuksessa ja palveluneuvonnassa. Heidän tekemänsä vapaaehtoistyön määrä ei kuitenkaan ollut mitenkään sidoksissa toisiinsa, sillä osa haastatelluista toimii vapaaehtoisena päivittäin, kun taas osalla toiminta on hyvin satunnaista tai heidät kutsutaan tarvittaessa.

6 TUTKIMUSTULOKSET

Haastateltavieni vastauksista heijastui useassa tapauksissa omakohtainen kokemus, joita he ovat saaneet ollessaan asiakkaina tai työharjoittelussa Mikserissä. Haastattelujani tehdessäni esille nousi haastateltavien oman kielitaidon merkitys vapaaehtoistoimintaan osallistumiselle ja myös se, että jokainen vapaaehtoisista oli itse hakeutunut

mukaan Mikserin toimintaan, eikä heitä olla erikseen rekrytoitu. Olen haastateltavieni henkilöllisyyden suojaamiseksi nimennyt heidät merkein H1-5. Olen myös peittänyt heidän vastauksissaan esiintyneitä sivullisten henkilöiden nimiä.

6.1 Vapaaehtoistyön motiivit ja anti

Päällimmäisenä syynä vapaaehtoistyön tekemiselle haastateltavani kertoivat halun auttaa muita ihmisiä, jotka ovat samassa elämäntilanteessa kuin haastateltavat ovat joskus itsekin olleet. Moni heistä oli myös kokenut itse saamansa avun ja muilta saamansa esimerkin jollakin tapaa velvoitteena muiden auttamiselle nyt kun oma kielitaito ja resurssit toimia ovat parantuneet.

”kun näin että kaikki auttavat toisia sitten sen verrankin ymmärsin että nyt kun mä itse voin ehkä on hyvä että minä nyt autan muita jotka eivät osaa” H3

”nyt kun minulla on aikaa ja halua aina käydä täällä minä halusin tehdä vapaaehtoinen työ ja auttaa sitten” H2

”kuukausi olin harjoittelussa sosiaalitoimistossa silloin mä tunnen että pitäis tai jos on aikaa että haluan auttaa” H1

”kolme vuotta sitten kun minä tulin Kemissä ja nähdä Mikseri ja minun kaveri (entinen työntekijä) auttoi kaikkia, sama pitää minun auttaa” H4

”minusta on tosi hyvä auttaa toiselle” H5

Yksi haastateltavista myös koki kohtaamispaikka Mikserin itsessään olevan ilmapiiriltään hyvin auttavainen.

”minusta täällä on sellainen paikka että kaikki auttavat toisia että jotka osaavat jotain yrittävät auttaa toisia tai tykkään siitä että siitä kun voin auttaa ihmisiä että kyllä mä haluan tai tykkään siitä että auttaa sitte kun pystyn” H3

Toinen erityisen tärkeä ilmiö vapaaehtoistyöntekijöiden vastausten perusteella oli sosiaalinen kanssakäyminen sekä erilaisiin kulttuureihin tutustuminen vapaaehtoistoiminnan kautta.

”jos olen kotona ja ei ole kaveria kaikki on koulussa ja minä olen yksi ei ole kiva on parempi olla niin paljon ihmisiä” H2

”Kemissä on vain yks paikka se on Mikseri ei oo mitään paikkaa että käyn siellä se on vain Mikserissä että tulen jos käy tulee tutustua toista ihmistä tai toisen kulttuuriin” H1

”haluan auttaa ihmisiä ja tutustua erilainen ihmisiä ei vain minun kotimaa täällä käy paljon erilaista ihmisiä eri kulttuuria” H2

”on minusta sekin että itsekin kun käy täällä voin tutustua enemmän eri kulttuuri siis täällä kun käyvät somalilaisia tai arabilaisia että voin itsekin tutustua enemmän heidän kulttuuriin ja Suomen kulttuurikin” H3

”on mukava tulla tapaamaan erilaisia ihmisiä” H5

Kahden edellä kuvatun ja selvästi suurimpien saatavien ja motivaation lähteiden lisäksi haastateltavat kokivat yksilökohtaisella tasolla tärkeiksi erilaisia mielentilaa ja elämänrytmiin vaikuttavia tekijöitä.

”tulen aina iloiseksi, on hyvä hauska ryhmä” H5

”koulun jälkeen mul ei ole mitään läksyjä ja ajattelen mihin pitäis mennä että vietetään aikaa tai tulee mikseriin opiskelemaan keskustelemaan pelaamaan sitten kun pääsen kotiin nukun ihan rauhassa” H1

”piristää ja kun menen kotiin minä olen iloinen ja osaan tehdä sitten minun kotitöitä” H2

”itselle saan hyvä mieli siitä” H3

6.2 Vapaaehtoistyön vaikutukset kotoutumiselle

Tarkasteltaessa vaikutuksia vapaaehtoistyöntekijöiden kotoutumiselle, on ystävien saaminen ja erilaisten verkostojen luominen myös tässä suhteessa mielestäni hyvin merkityksellistä. Haastateltavat itse nostivat näiden lisäksi kotoutumistaan tukeviksi asioiksi suomalaiseseen työkuultuuriin tutustumisen ja kielitaidon harjaantumisen.

”sekin on että itsekin voi oppia jotakin enemmän että esimerkiksi vois ymmärtää enemmän Suomessa työelämästä tietää enemmän että miten se toimii” H3

”minä auttaa heille ja sitten minäkin opin sama, koska joskus jos ei ymmärtä jotakin englanniksi minun täytyy etsi suomeksi ja sitten se auttaa minuakin” H5

”kehittää minun kieli minä pärjään itse mutta nyt haluan vielä enempi” H2

”auttaa mun kielelle minä osaan suomen kieltä mutta ei riittää vielä Mikserissä auttaa koska työntekijät on suomalainen voi puhua heidän kanssaan se tulee vähän paremman” H1

”näin mikserissä miten työmatka pitäis olla elikkä miten elämä pitäis olla” H1

6.3 Haastateltavien ajatuksia vapaaehtoistoiminnan kehittämiseksi

Minun oli vaikea saada vastauksia kolmanteen tutkimuskysymykseeni, joka käsitteli vapaaehtoistoiminnan kehittämistä, sillä kaikki haastateltavat eivät mieltäneet osallistumisestaan Mikserin toimintaan organisoituna vapaaehtoistyönä, vaan se oli heille enemmänkin lähimmäisen auttamista. Muutamista vastauksista sain kuitenkin selviä merkkejä siitä, mitä toimintaa kehittäessä pitää ottaa huomioon ja mihin vapaaehtoiset kaipaivat muutosta. Haastateltavat toivat esille perehdytyksen ja jatkuvan tuen puutteita. Tuen saamiseksi vapaaehtoisten täytyy itse olla aktiivisia kysymään neuvoa, sillä vain yksi haastatelluista koki saavansa palkatun henkilökunnan antamaa ohjausta erikseen pyytämättä. Henkilökunta kuitenkin koettiin helposti lähestyttäväksi ja auttavaiseksi.

”ensimmäinen minä ajattelen että joku täytyy kertoa minulle että mitä minun täytyy opettaa mutta he sanoo se täytyy itse laittaa” H5

”jos tarvii minä kysyn itse heiltä että mitä se tarkoittaa tai jotakin asioita oli vaikea minullekin kysyn että mikä tarkoittaa ja työntekijät selittää” H1

”sillon kun mä haluan tehdä jotakin tai sanotaan että minä voisin tehdä ja silloin myös sanovat että miten on hyvä että tehdä siitä siis neuvoa että miten pitäis tehdä” H3

”minusta on hyvä että kun huomaan että jotain eri tapa jos vois olla parempi mä ensin keskustella siitä että jos kokeillaan tämä ehkä tää on parempi” H3

Haastattelemani vapaaehtoiset toivoivat myös lisää vastuuta ja erilaisia tehtäviä organisaation sisällä sekä olivat osittain kiinnostuneita osallistumaan toiminnan suunnittelu ja kehittämiseen. Yhteisien tapahtumien lisäämien oli yksi heidän esille tuomistaan kehitysideoista.

”en tiedä mitä voin tehdä, missä Mikseri haluaa” H4

”minusta esimerkiksi kesällä organisoida jotakin hauskaa” H5

”minusta ku halutaan tehdä jotain uutta että istutaan jos halutaan päättää että miten tehdään tai jotain muuta että jos olisi jotain tosi hyvää ajatuksia” H3

”koska jos ei ole mahdollista että siitä sanotaan tai keskustellaan yhdessä että ei voi tehdä mitenkään erikoista että esimerkiksi ku istutaan kaikki yhdessä ja puhutaan jostain vois olla että sitten yhdessä kun ajatellaan vois tulla jotain tosi hyvää” H3

7 POHDINTAA JA KEHITTÄMISIDEOITA

Tässä luvussa teen yhteenvetoa saamiseni tulosten ja avaamani teoriaperustan välillä. Tuloksista löytyy mielestäni pääsääntöisesti huomioita, joita pystyn teoriaa ja aiempia tutkimuksia hyödyntäen perustelevaan. Toisessa alaluvussa keskityn kohtaamispaikka Mikserin nykytilanteen arviointiin ja sen pohjalta syntyneisiin kehittämistarpeisiin. Koska työni tavoitteena oli kehittää tilaajaorganisaation toimintaa, nostan esiin muutaman oman kehitysehdotukseni.

7.1 Tulokset suhteessa teoriaan ja aiempiin tutkimuksiin

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni liittyi kohtaamispaikka Mikserin vapaaehtoistyöntekijöiden toimintaa ohjaavaan motivaation löytymiseen ja heidän vapaaehtoistyöstä saamiinsa kokemuksiin. Tutkimustuloksia tarkasteltaessa selkeästi suurimmaksi motivaation lähteeksi nousi suoranainen halu auttaa, joka on myös aiemmin noussut toistuvasti suurimmaksi yksittäiseksi syyksi tehdä vapaaehtoistyötä. Esimerkiksi Yeungin (2002) tekemän kyselyn mukaan jopa 41% kokee muiden auttamisen vapaaehtoistoiminnan motivoivimpana tekijänä. Auttamiseen liittyvää motivaatiota ohjasi selkeästi myös haastateltavien omat kokemukset avun saamisesta ja vastavuoroisen avun jakamisesta, jonka on myös aiempien tulosten mukaan todettu tärkeäksi osaksi vapaaehtoistyön tekemistä (Yeung 2005, 110-111).

Auttamishalun ohella haastattelutuloksia yhdistäväksi motivaation lähteeksi nousi sosiaaliset kohtaamiset ja uusien ihmissuhteiden syntyminen mahdollisuus. Tämä ei suinkaan tullut yllätyksenä, sillä vapaaehtoistyöllä on aina ollut merkittävä vaikutus tekijöidensä verkostoitumiselle ja uusien ystävien löytymiselle (Yeung 2004; Harju 2003, 39-42; Ropo & Eriksson 2001, 51-52).

Koska haastateltavien kokemukset ovat aina yksilöllisiä, löytyy tuloksista jonkin verran merkityksiä joita ei analysoidessa voinut luokitella yhtenäisiksi. Vapaaehtoistyön tekeminen Mikserissä antaa tutkimukseen osallistuneille henkilöille positiivista mieltä ja virikkeiden kautta myös eräänlaista mielenrauhaa ja virtaa suoriutua päivän muista töistä ja velvoitteista. Nämä ovat myös aiemmissa tutkimuksissa esille nousseita elementtejä (Yeung 2005, 109-110).

Toinen tutkimuskysymykseni koski vapaaehtoistyön vaikutuksia kotoutumiselle. Haastateltavat itse nostivat kotoutumistaan edistäviksi tekijöiksi suomalaisen työkuultuuriin tutustumisen ja kielen harjaannuttamisen. Valtion kotouttamisohjelmaa ja maahanmuuttajien työttömyyden syihin peilattaessa juuri nämä syyt ovat niitä, joilla on suurin merkitys tavoitteiden mukaiselle kotoutumiselle (Valtioneuvosto 2016; Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö 2016; Forsander 2013, 222-233). Henkilökohtaisella tasolla kotoutumiseen vaikuttaa oman tulkintani mukaan myös heidän motivaatiotekijöikseen nostamansa sosiaaliset kohtaamiset ja ystäväverkoston luominen uudessa elinympäristössä.

Kolmannella tutkimuskysymykselläni halusin selvittää mitä kohtaamispaikka Mikserin vapaaehtoiset näkevät pääasiallisina kohteina vapaaehtoistoiminnan kehittämisessä. Haastatteluista saamieni vastausten perusteella eniten parantamisen varaa on vapaaehtoisten johtamisessa, sillä vastaajat kertoivat olevan epä tietoisia vapaaehtoistyön mahdollisuuksistaan Mikserissä ja toivoivat osittain parempaa perehdytystä nykyisiin tehtäviinsä. Näiden lisäksi osa vapaaehtoisista toivoi lisää yhteisiä tapahtumia niin rentoutumisen kuin toiminnan suunnittelunkin merkeissä. Esimerkiksi Harju (2003, 39-42) on todennut kaikkien edellä mainittujen asioiden olevan tärkeässä roolissa motivaation säilymisen ja vapaaehtoistyöntekijöiden kokeman merkityksen tunteen takia.

7.2 Nykytilanne ja kehitysideat

Vapaaehtoisten motivaatioon liittyviä asioita puntaroidessa näen Mikserin olevan kohtalaisen hyvällä tiellä. Tällä hetkellä heidän motivaationsa lisäämiseksi ja ylläpitämiseksi tehdään useita asioita, jotka olen lukenut useaan kertaan opinnäytetyötä tehdessäni. Vapaaehtoisia palkitaan vuosittain ja pari kertaa vuodessa vapaaehtoisille järjestetään yhteisiä tapahtumia, joiden aikana he pääsevät rentoutumaan sekä tutustumaan muihin vapaaehtoisiin ja henkilökuntaan. Sosiaalisen vahvistamisen kehittämisprojektini jälkeen Mikserissä on myös pyritty löytämään jokaiselle mieleistä vapaaehtoistyötä, eikä vain täyttämään henkilökunnan näkemiä tarpeita.

Hyvästä alusta huolimatta Mikserissä tulee mielestäni jatkossa päästä lähemmäs vapaaehtoisia ja pienentää kuilua heidän ja henkilökunnan välillä. Heidän toiveitaan ja tunteuksiaan tulee pyrkiä kuuntelemaan tasaisin väliajoin, jolloin toimintaa voidaan päivittää tarpeen mukaan. Vuosittaisista palkitsemisista huolimatta kiitos arjen keskellä unohtuu toisinaan, joten pienilläkin teoilla tämän suhteen voidaan saada aikaan isoakin merkityksellisyyden tunnetta. Kuten jo aiemmin olen tuonut esille, Mikserin päivittäinen toiminta on pitkälti vapaaehtoistoimijoiden ansiokkaasta työstä riippuvaa, joten heistä täytyy pitää huolta. Vapaaehtoistoiminta on poikkeuksetta riippuvainen tekijöidensä motivaatiosta, joten näen sen ylläpitämisen toiminnan kannalta kaikista tärkeimpänä.

Kotoutumisen suhteen kehittämiskohteita on vaikeampaa arvioida, sillä toiminnan vaikutukset kotoutumiselle eivät ole yhtä selviä kuin motiivien vapaaehtoistyölle. Nykyisellään vapaaehtoistoiminnassa mukana oleminen selvästi edesauttaa kotoutumista jonkin verran, mutta on mahdotonta tämän tutkimuksen pohjalta sanoa, tekeekö se merkittävää eroa kotoutumiseen suhteessa muihin. Jatkossa toiminnassa voisi mielestäni hyödyntää aiempaa enemmän vapaaehtoisten ammatillista osaamista eri aloilta, sillä lähestulkoon kaikki ovat tehneet jonkinlaista työtä ennen Suomeen tuloaan ja omaavat monia erilaisia taitoja. Mahdollisuuksien mukaan toimintaan on pyrittävä lisäämään vuorovaikutusta kantaväestön kanssa sekä liittämään sitä osaksi työelämää. Tästä on saatu jo ensimmäisiä kokemuksia vapaaehtoisten liittyttyä paikalliseen osuuskuntaan, jonka kautta he pääsevät tarjoamaan omaa osaamistaan maksaville asiakkaille.

Haastattelujen perusteella vapaaehtoistoimintaan kaivataan enemmän johtamista ja lisää vastuullisia tehtäviä. Vapaaehtoistyön tunteja kertyy paljon, mutta niihin sisältyy myös paljon hetkiä jolloin vapaaehtoiset ovat paikalla tekemättä mitään sovittua tehtävää. He toivat esille halunsa osallistua toimintaan ja sen suunnitteluun aktiivisesti, joten mielestäni heidän apuaan tulisi hyödyntää enemmän, kun sitä on tarjolla. Heitä tulisi myös ottaa mukaan suunnitteluun aiempaa enemmän. Nykyisellään vapaaehtoistoiminnasta ei vastaa kukaan tietty henkilö, joten

työntekijät eivät välttämättä ole tietoisia toistensa rekrytoimista vapaaehtoisista tai heidän tekemästään työstä. Tähän kannattaisi mielestäni nimetä henkilökunnan joukosta vastaava henkilö, jolloin vapaaehtoistyön koordinoiminen selkeytyisi.

Tärkeimpänä kehityskohtana näen kuitenkin vapaaehtoisten kouluttamisen ja perehdytyksen. Koulutuksen järjestäminen nykyisille ja uusille vapaaehtoisille voidaan toiminnan jatkuessa toteuttaa hyvinkin pienillä resursseilla, sillä esimerkiksi internetistä löytyy useita vapaaehtoistyön koulutusoppaita, myös selkosuomeksi, jolloin ne sopivat myös heikomman suomen kielen omaaville. Osa haastatelluista kertoi aloittaneensa vapaaehtoistyön täysin ilman perehdytystä, joka on mielestäni kohtuutonta. Jos uudessa elämäntilanteessa oleva henkilö joutuu opettelemaan kädestä pitäen organisaation toimintatavat, voi hyvinkin pian nousta epävarmuuden tai riittämättömyyden tunne, joka pahimmillaan johtaa vapaaehtoistoiminnasta pois jäämiseen. Jatkossa jokainen vapaaehtoistyöntekijä tulisi mielestäni perehdyttää työhönsä, ja olla hänen tukena tiiviisti ensimmäiset kerrat, jotta mietittyviä asioita voidaan heti käsitellä yhdessä.

7.3 Tutkimuksen onnistuminen, luotettavuus ja hyödynnettävyys

Tutkimus onnistui omasta mielestäni hyvin ja eteni ennako-odotusteni mukaisesti. Tiukka aikataulu teki työstäni hankalampaa kuin se olisi ollut pidemmällä aikajaksolla tehtynä, mutta samalla se motivoi minua palaamaan tutkimukseni pariin päivittäin, eikä työn tekemisessä esiintynyt pitkiä katkoksia.

Haastatteluissa mukana olleet vapaaehtoiset olivat avoimia tutkimukselle ja vastasivat kysymyksiin oman kielitaitonsa puitteissa kiitettävästi ja osasivat ajatella asioita myös pintaa syvemältä. Haastattelutilanteissa minun ei juurikaan tarvinnut johdatella tutkittavia vastaamaan tietyllä tavalla, vaan useimmiten osallistumiseni keskusteluun liittyi jonkin kysymyksen tarkentamiseen tai uudelleen muotoiluun, jotta haastateltava ymmärsi minkälaisia kokemuksia ja ajatuksia halusin saada selville. Täten voin pitää tutkimustuloksia luotettavina. Suomen kielen valinta haastattelukielestä oli mielestäni oikea, sillä valtaosa haastatteluissa mukana olleista puhuu parempaa suomea kuin esimerkiksi englantia, joten ainoa vaihtoehto tarkempien vastauksien saamiselle olisi ollut ammattimaisen tulkin käyttö. Olisin voinut valita mukaan vielä muutamia päivittäisen toiminnan ulkopuolisia vapaaehtoistoiminnassa mukana olleita saadakseni kontrastia tuloksiin.

Tiesin ennakolta maahanmuuttajien olevan lojaaleja kulttuurilleen ja muille samasta maasta tulleille, mutta heidän kiinnostuksensa muiden kulttuurien kohtaamiseen yllätti minut tutkimusta tehdessäni. Muilta osin tutkimustulokset vastasivat melko hyvin tutkimuksen pohjana käyttämäni teoriaa, ja vapaaehtoistyön motiiveja tarkasteltaessa yhtymäkohtia kantasuomalaisiin löytyi paljon.

Tutkimuksen jälkeen ajattelen vapaaehtoistoimintaa hyvänä toimintamuotona maahanmuuttajien kotoutumista ja työelämään tutustumista silmällä pitäen. He oppivat siinä monia sosiaalisia ja työelämässä tarvittavia taitoja, joiden kartuttaminen ilman vapaaehtoistyön tekemistä kestäisi nykyisellään paljon kauemmin.

Opinnäytetyö palvelee kohtaamispaikka Mikserin vapaaehtoistoiminnan kehittämistä tulevaisuudessa, ja sitä voivat hyödyntää myös muut maahanmuuttajien kanssa toimivat järjestöt ja organisaatiot sekä heidän kanssaan yhteistyössä toimivat tahot. Se sisältää paljon mielenkiintoista tietoa myös maahanmuuttajista ja heidän kotoutumisestaan kiinnostuneille kansalaisille.

LÄHTEET

- Alitolppa-Niitamo, Anne 1993. Kun kulttuurit kohtaavat. Matkaopas maahanmuuttajien kohtaamiseen ja kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen. Suomen mielenterveysseura. Helsinki: Sairaanhoidtajien koulutussäätiö.
- Dufva, Virpi 2003. Sosiaali- ja terveysjärjestöperheet kuvassa. Teoksessa Jorma Niemelä & Virpi Dufva (toim.) Hyvinvoinnin arjen asiantuntijat. sosiaali- ja terveysjärjestöt uudella vuosituohannella. Jyväskylä: PS-Kustannus, 11-29.
- Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana 2001. Teemahaastattelu. Opit ja opetukset. Teoksessa: Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-Kustannus, 24-42.
- Forsander, Annika 2013. Maahanmuuttajien sijoittuminen työelämään. Teoksessa Tuomas Martikainen & Pasi Saukkonen & Minna Säävälä (toim.) Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus, 220-244.
- Frisk, Outi & Tulkki, Heikki 2005. Kulttuuriavain. Helsinki: Otava.
- Hannula, Aino 2007. Systemaattinen tekstianalyysi. Teoksessa: Eija Syrjäläinen & Ari Eronen & Veli-Matti Väri (toim.) Avauksia laadullisen tutkimuksen analyysiin. Tampere: Tampere University Press, 111-125.
- Harju, Aaro 2003. Yhteisellä asialla. Kansalaistoiminta ja sen haasteet. Helsinki: Kansanvalistusseura.
- Harju, Aaro 2004. Aktiivisten kansalaisten Suomi. Keskustelunavaus järjestöllisen koulutuksen tehostamisesta. Helsinki: Oikeusministeriön julkaisu 2/2004.
- Harju, Aaro 2005. Kansalaisyhteiskunta vapaaehtoistoiminnan innoittajana. Teoksessa Marianne Nylund & Anne Birgitta Yeung (toim.) Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino, 58-80.
- Helander, Voitto 2002. Kolmas sektori. Helsinki: Gaudeamus.
- Iivonen, Anne 2006. Miten vaikutan? Kansalaistoimijan vaikuttamisopas. Helsinki: Opintotoiminnan keskuiliitto.
- IOM 2010. World Migration Report. The Future of Migration. Building of Capacities for Change. Geneva: IOM International Organization for Migration.
- Laine, Timo 2007. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa: Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Jyväskylä: PS-Kustannus, 28-45.
- Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010. Helsinki: Sisäasiainministeriö. 30.12.2010.
- Lundström, Tommy & Wijkström, Filip 1997. The Nonprofit Sector in Sweden. Johns Hopkins Nonprofit Sector Series 11. Manchester: Manchester University Press.
- Kolmas sektori ja toimihenkilöjärjestön edunvalvonta 1997. Kolmas sektori -työryhmän työryhmäraportti. Helsinki: Toimihenkilökeskusjärjestö STTK.
- Maahanmuuttovirasto 2016. Tilastokooste. Viitattu 21.11.2016.
http://www.migri.fi/download/64996_Tilastograafit_2015_valmis.pdf?648f1dee21bdd388
- Martikainen, Tuomas & Saari, Matti & Korkiasaari, Jouni 2013. Kansainväliset muuttoliikkeet ja Suomi. Teoksessa Tuomas Martikainen & Pasi Saukkonen & Minna Säävälä (toim.) Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus, 23-54.
- Martikainen, Tuomas & Saukkonen, Pasi & Säävälä, Minna 2013. Suomi muuttuu kun Suomeen muutetaan. Teoksessa Tuomas Martikainen & Pasi Saukkonen & Minna Säävälä (toim.) Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus, 13-19.
- Meri-Lapin kehittämiskeskus ry 2013. Meri-Lapin seudullinen kotouttamisohjelma 2014-2017. Viitattu 23.11.2016. http://www.kemi.fi/wp-content/uploads/2014/10/Meri-Lapin_seudullinen_kotouttamisohjelma2014-17.pdf
- Ropo, Arja & Eriksson, Päivi 2001. Hyvinvointipalvelut, liiketoiminta ja vapaaehtoistyö. Teoksessa Antti Eskola & Leena Nurmi (toim.) Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Tampere: Vastapaino, 41-53.

- Ruohonen, Marita 2003. Järjestöt vapaaehtoistoiminnan areenoina ja mahdollistajina. Teoksessa Jorma Niemelä & Virpi Dufva (toim.) Hyvinvoinnin arjen asiantuntijat. sosiaali- ja terveysjärjestöt uudella vuosituohannella. Jyväskylä: PS-Kustannus, 40-55.
- Räty, Minttu 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Rönning, Leif 1998. Hyvinvointi ja kolmas sektori. Teoksessa: Petri Kinnunen & Raimo Laitinen (toim.) Näkymätön kolmas sektori. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.
- Saukkonen, Pasi 2013. Erilaisuuksien Suomi. Vähemmistö- ja kotouttamispolitiikan vaihtoehdot. Helsinki: Gaudeamus.
- Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö 2016. Maahanmuuttajien työllistyminen. Viitattu 26.11.2016.
<http://vnk.fi/documents/10616/339615/Liite+3+--+Lyly.pdf/d643ffa3-1284-4feb-ba47-df5b968652de>
- Suomen sosiaali ja terveys ry 2016. Järjestöbarometri 2016. Viitattu 21.11.2016.
http://www.soste.fi/media/soste_jarjestobarometri_2016.pdf
- Toivola-Luotolan Setlementti ry 2016. Toiminnan esittely. Viitattu 30.10.2016. <http://www.toivola-luotola.fi/etusivu/>.
- Toivola-Luotolan Setlementti ry 2016. Mikseri -projekti. Viitattu 30.10.2016. <http://www.toivola-luotola.fi/mikseri-projekti/>.
- Valtioneuvosto 2016. Valtion kotouttamisohjelma vuosille 2016-2019. Viitattu 23.11.2016.
http://tem.fi/documents/1410877/2132296/Valtion_kotouttamisohjelma_vuosille_2016-2019.pdf/70415e54-52cd-4acb-bd76-d411f0dc5b94
- Vilkka, Hanna 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.
- Yeung, Anne Birgitta 2002. Vapaaehtoistoiminta osana kansalaisyhteiskuntaa – ihanteita vai todellisuutta?. Helsinki: YTY.
- Yeung, Anne Birgitta 2004. Miksi vapaaehtoistoimintaan?. Viitattu 26.11.2016.
http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/vapaaehtoistoiminta/miksi_vapaaehtoistoimintaan
- Yeung, Anne Birgitta & Grönlund, Henrietta 2005. Nuorten aikuisten arvot, asenteet ja osallisuus. Teoksessa Marianne Nylund & Anne Birgitta Yeung (toim.) Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino, 167-191.
- Yeung, Anne Birgitta 2005. Tutkimustyökaluja vapaaehtoismotivaation mysteeriin. Teoksessa Marianne Nylund & Anne Birgitta Yeung (toim.) Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino, 83-103.
- Yeung, Anne Birgitta 2005. Vapaaehtoistoiminnan timantti. Miten mallintaa motivaatiota?. Teoksessa Marianne Nylund & Anne Birgitta Yeung (toim.) Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino, 104-125.

LIITTEET

Liite 1. Haastattelurunko

Perustiedot:

Kuka olet (myös ikä ja kansalaisuus)?

Kuinka kauan olet asunut Suomessa?

Oletko työelämässä, työtön vai opiskelija?

Vapaaehtoistyö:

Oletko ennen Mikseriä tehnyt vapaaehtoistyötä?

Kuinka kauan olet toiminut vapaaehtoisena Mikserissä?

Kuinka usein teet vapaaehtoistyötä?

Mitä vapaaehtoistyöhösi sisältyy?

Miten ja minkä takia ryhdyit vapaaehtoiseksi?

Miksi teet vapaaehtoistyötä?

Kuinka vapaaehtoistyö vaikuttaa hyvinvointiisi?

Kotoutuminen:

Onko vapaaehtoistyö helpottanut Suomeen kotoutumistasi, jos on niin miten?

Oletko saanut vapaaehtoistoiminnan kautta uusia ystäviä tai kontakteja?

Organisaatio:

Saatko mielestäsi tarpeeksi tukea vapaaehtoistyöhösi?

Pystytkö vaikuttamaan vapaaehtoistyösi sisältöön?

Miten kehittäisit Mikserin vapaaehtoistoimintaa?